

LIIDU VÄLISASJADE
JA JULGEOLEKUPOLIITIKA
KÕRGE ESINDAJA

Brüssel, 24.4.2018
JOIN(2018) 7 final

ÜHISARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Hongkongi erihalduspiirkond: 2017. aasta aruanne

ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

HONGKONGI ERIHALDUSPIIRKOND: 2017. AASTA ARUANNE

Kokkuvõte

Pärast Hongkongi üleandmist Hiina Rahvavabariigile 1997. aastal on Euroopa Liit ja selle liikmesriigid tähelepanelikult jälginud Hongkongi erihalduspiirkonna majanduslikku ja poliitilist arengut, mis lähtub põhimõttest „üks riik, kaks süsteemi“. EL järgib „ühe Hiina“ poliitikat ning toetab põhimõtet „üks riik, kaks süsteemi“ ja selle rakendamist. Komisjon esitab igal aastal aruande Hongkongi arengu kohta vastavalt 1997. aastal Euroopa Parlamendi ees võetud kohustusele. Käesolev, 20. aruanne käsitleb 2017. aastat.

2017. aastal möödus üleandmisest 20 aastat. Aasta oli sündmusterikas ja poliitiliselt probleemne nii Hongkongi erihalduspiirkonna kui ka põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ toimimise seisukohast. Sel aastal valiti uus valitsusjuht, külastas piirkonda president Xi Jinping, kõrvaldati ametist veel neli demokraatliku leeri seadusandjat, sõlmiti vastuoluline ühispaiknemisleping, muu hulgas tegi rahvakongressi alaline komitee otsuse selle heakskiitmise kohta, mille tõttu tekkisid Hongkongi õiguskogukonnal küsimused selle õigusliku aluse kohta, ning algatati kümneid poliitilise alatooniga kohtuasju (millest mitmed olid seotud 2014. aastal toimunud liikumises „Occupy Central“ osalemisega).

Teatavatest probleemidest hoolimata töötas põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ kokkuvõttes hästi. Samas tekitab mure selle järkjärgulise õõnestamise pärast põhjendatud küsimusi selle rakendamise ning Hongkongi suure autonoomia pikas perspektiivis jätkumise kohta.

Õigusriigi põhimõtte pääses võidule ning kohtuasutused tegutsesid jätkuvalt sõltumatult ja järgisid pidevalt nõuetekohast menetlust, kuigi nad pidid jällegi ellu viima mitmeid poliitiliselt tundlikke kohtulikke kontrole.

Sõnavabadust ja teabevabadust üldjoontes järgiti. Samas süvenesid kaks negatiivset suundumust: enesetsensuur Hiina sise- ja välispoliitikas toimuvatest sündmustest teatamise puhul ning surve ajakirjanikele.

Hongkong jäi konkurentsivõimeliseks rahvusvaheliseks äri- ja finantskeskuseks ning maailma peamiseks äriühenduseks Mandri-Hiinaga.

1. juulil ametisse asunud uue valitsuse eesmärk oli alustada puhtalt lehelt, tehes mitmeid algatusi, et parandada inimeste elatustaset. Valitsusjuht Carrie Lam võttis kohustuse teha jõupingutusi, et kõrvaldada poliitiline lõhe ja püüelda kaasava ühiskonna poole. Valitsus teatas oma ambitsioonikatest plaanidest mitmekesistada Hongkongi majandust ning suurendada selle innovatsiooni- ja tehnoloogiavõimekust, et tagada pikaajaline konkurentsivõime.

Õigusriik, läbipaistev õigusraamistik, väga madalad korrupsiooni ja kuritegevuse tasemed koos tõhusa avaliku halduse ja sõltumatu kohtuvõimuga aitasid kaasa Hongkongi edu aluseks oleva soodsa investeerimiskliima säilitamisele ja edendamisele.

Nagu on juba märgitud varasemates aruannetes ja hiljem mujal korratud, innustab EL Hongkongi erihalduspiirkonna ja keskvalitsuse ametiasutusi jätkama valimisreformi kooskõlas põhiseadusega ja jõudma kokkuleppele demokraatlikus, õiglasel, avatud ja läbipaistvas valimissüsteemis. Üldised valimised annaksid valitsusele suurema üldsuse toetuse ja legitiimsuse, et teha jõupingutusi Hongkongi majanduslike eesmärkide saavutamiseks ja sotsiaal-majanduslike probleemide lahendamiseks.

Poliitilised suundumused

26. märtsil valis 1 194 liikmest koosnev piiratud koosseisuga valimiskomitee kindla häälteenamusega Hongkongi neljandaks valitsusjuhiks Carrie Lami. Valimiskampania oli elav ja võistluslik, kuigi kõik kolm kandidaati olid valitsusmeelsed. Valimisi kajastati meedias ulatuslikult ja vabalt, kuigi digitaalmeediale seati teatavad piirangud. Valimistele heitsid siiski halba varju süüdistused Pekingi avaldatud survest ja sekkumisest. Carrie Lam asus ametisse 1. juulil. Ta lubas teha koostööd demokraatliku leeriga ja püüelda Hongkongi ühiskonna leppimise poole, keskendudes majandusarengule ja kiireloomulistele sotsiaalsetele küsimustele. Tema ametiaja algus ei olnud lihtne eelmise valitsuse algatatud mitme tundliku kohtumenetluse tõttu.

Ametivande andmisega seotud vastuolud, mille tõttu kõrvaldati 2016. aastal ametist kaks seadusandjat, jätkusid ka 2017. aastal. Juulis kõrvaldati ametist veel neli demokraatliku leeriga seadusandjat (kokku kuus 70st)¹. Seega on demokraatlikult leerilt võetud tema *de facto* vetoõigus teatavates õigusmenetlustes; tema ühekolmandikuline vähemuse vetoõigus muudes menetlustes on muutunud väga hapraks. Detsembris õnnestus valitsusmeelsetel seadusandjatel tänu opositsiooni nõrgenemisele muuta seadusandliku kogu eeskirju ja menetlusi. Nad muutsid keerulisemaks venitamistaktika kasutamise, mille abil oli demokraatlik leer varem sageli takistanud valitsusmeelsete eelnõude vastuvõtmist.

Rühmad, kes nõuavad teatavatel juhtudel enesemääratlemise õigust või isegi täielikku iseseisvust, on muutunud nõrgemaks. Üleskutsed iseseisvuse saavutamiseks on vaibunud, kuigi ülikoolilinnakutes on näha üksikuid iseseisvust pooldavaid loosungeid.

Mitmetest probleemidest hoolimata säilitati 2017. aastal **kohtute sõltumatus ning austati täielikult õigusriigi põhimõtet**. Need tegurid on üliolulised, et säilitada Hongkongi demokraatlikku usaldusväärset ja tema seisundit rahvusvahelise ärikeskusena ning kindlustada tema roll rahvusvahelise vahekohtu- ja vahenduskeskusena.

2017. aastal olid mingit laadi kohtumenetlustes süüdistatavaks vähemalt kümme Hongkongi opositsiooni seadusandjat. Teatavatele neist esitati kohtumenetluste raames erinevad süüdistused, alates vande andmisega seotud vastuoludest kuni häiriva käitumise ja lipurüvetamiseni.

¹ 11. märtsil 2018 toimusid nelja seadusandja vahevalimised (2016. aastal kõrvaldati ametist kaks seadusandjat ja 2017. aastal veel kaks seadusandjat, kes ei ole ametist kõrvaldamist edasi kaevanud).

Alates märtsist esitati kümnetele inimestele ebaseadusliku kogunemise, avaliku korra rikkumisele õhutamise ja muid samalaadseid süüdistusi, mis olid peamiselt seotud 2014. aastal toimunud liikumise „Occupy Central“ protestidega või 2016. aasta novembris Pekingi kontaktbüroo juures korraldatud meelevaldustega.

17. augustil mõistis Hongkongi apellatsioonikohus kolm liikumise „Occupy Central“ juhti (Joshua Wong, Nathan Law ja Alex Chow) vangi 2014. aastal valitsushoone juures ebaseadusliku kogunemise eest. Apellatsiooni esitamise ajaks olid nad kõik juba teinud üldkasulikku tööd. Justiitsminister kaebas edasi madalama astme kohtu kohtuniku määratud esimese karistuse, kuna pidas seda liiga leebeks. Vangistati ka 13 muud demokraatiat pooldavat aktivisti. Demokraatlik leer süüdistas valitsust õigusriigi õõnestamises ja kohtusüsteemi kasutamises relvana opositsiooni mahasurumiseks. Advokaat ja õigusliit esitasid ühisavalduse, mille kohaselt ei esinenud märke sellest, et otsuseid oleksid mõjutanud poliitilised kaalutlused.

20. augustil osales rohkem kui 22 000 inimest rahumeelsel rongkäigul, et protesteerida selle karistuse vastu.

Kolmele liikumise „Occupy Central“ juhile määratud üle kolme kuu pikkused vanglakaristused tähendavad, et nad ei saa kandideerida seadusandliku kogu valimistel järgmise viie aasta jooksul. Kolm juhti lasti hiljem kautsjoni vastu vabaks kuni kõrgeima apellatsioonikohtu otsuseni².

Opositsiooni liikmed ei ole ainsad, kelle vastu on algatatud kohtumenetlus. 17. veebruaril mõisteti seitsmele politseinikule kaheaastane vanglakaristus 2014. aastal liikumise „Occupy Central“ protestiaktsiooni käigus kahe demokraatliku leeri aktivisti ründamise eest ning valitsuse toetajad väljendasid avalikult pahameelt selle otsuse üle.

Samuti tekitas 2017. aastal probleeme Mandri-Hiinaga sõlmitud **raudtee ühispaiknemisleping**. Projekti oli ette valmistatud peaaegu kümme aastat, aga protsessi kiirendati juulis, kui ametisse asus uus valitsus. Lepingu kohaselt renditakse uue Hongkongi ja Mandri-Hiina vahelise raudteeühenduse raudteejaama territoorium Mandri-Hiinale, et tagada ühtne piiriületusprotseduur. Välja pakutud leping annab Mandri-Hiinale peaaegu täieliku jurisdiktsiooni perrooni, rongivagunite ja reisijate ootesaali üle. Jurisdiktsioon ei piirdu sisserände, tolli ja karantiiniga, vaid hõlmab ka kriminaal- ja muid küsimusi.

Praktilistel kaalutlustel on tegemist mugava korraldusega: Hongkongi ühendamise Hiina riikliku kiirraudteevõrgustikuga on arukas nii majanduslikust kui ka logistilisest seisukohast. Samas on tõstatatud küsimusi, kas see ühispaiknemisleping vastab põhimõttele „üks riik, kaks süsteemi“. 27. detsembril kiitis rahvakongressi alaline komitee vastuolulise otsusega lepingu heaks. Õiguskogukond on avaldanud muret selle üle, et rahvakongressi alalise komitee otsusel puudub õiguslik alus, mis õõnestab nende sõnul Hongkongi põhiseadust. Seadusandlik kogu võtab rakendusakti eeldatavasti vastu 2018. aasta esimeses pooles.

² 6. veebruaril 2018 tühistas kõrgeim apellatsioonikohus ühehäälselt vanglakaristuse ja kehtestas uuesti madalama astme kohtu kohtuniku määratud karistused.

11. oktoobril **keelati ELi kodanikul** Benedict Rogersil Hongkongi **siseneda**. Pole kahtlust, et Hongkongi immigratsiooniasutustel on õigus otsustada, kes võib Hongkongi territooriumile siseneda. Siiski ilmneb Hongkongi ametiasutuste ja Hiina välisministeeriumi kõneisiku tehtud märkustest, et selle otsuse tegi Peking, lähtuvalt oma pädevusest nn välisasjades. See tekitas küsimusi põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ rakendamise kohta, kuna Hongkongi põhiseaduse kohaselt kuulub immigratsioon põhimõtteliselt Hongkongi pädevusalasse.

Viimane nn **kadunud raamatumüüjatest**, kelle juhtumeid ei ole veel rahuldavalt selgitatud, ilmus välja 2017. aasta oktoobris. Mandri-Hiinas sündinud naturaliseeritud Rootsi kodaniku Gui Minhai lasid Mandri-Hiina võimud vabadusse pärast tema kadumist 2015. aastal. 2018. aasta jaanuaris peeti ta uuesti kinni.

Pärast nn raamatumüüjate juhtumit rööviti Hiina ärimees Xiao Jianhua 27. jaanuaril väidetavalt tema hotellist Hongkongis, mis tekitas uuesti mure selle pärast, kas Mandri-Hiina julgeolekujõud töötavad Hongkongi pinnal.

Võrdsed võimalused, õigused ja vabadused

Hongkongi elanike vabaduse määr on suur. Sõnavabadus, meediavabadus ja teabevabadus on põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ kohaselt põhiväärtused ja need on Hongkongi kui üleilmse ärikeskuse tugevuse olulised koostisosad. EL kutsub kõiki sidusrühmi üles neid väärtusi hoidma.

Kuigi Hongkongi **meedia** on siiani väga vaba, on aastate jooksul tekkinud üha enam probleeme. 2017. aastal langes Hongkong ajakirjandusvabaduse indeksis (Piirideta Reporterid) nelja koha võrra 73. kohale, mis on tema seni kõige madalam koht.

Hongkongi ajakirjanike ühendus järeldas oma viimases ajakirjandusvabadust käsitlevas aastaaruandes, et enesetsensuur on süvenenud; kümnest ajakirjanikust seitsme sõnul oli ajakirjandusvabadus vähenenud. Mitmed peavoolumeedia organisatsioonid on vähemalt osaliselt Mandri-Hiina ettevõtete omandis, mis mõjutab nende kajastus- ja toimetuspõhimõtteid. Politsei on uurinud mitmeid ajakirjanike hirmutamise ja ähvardamise juhtumeid.

2017. aastal toimus üks märkimisväärne pööre positiivses suunas: pärast mitme aasta vältel esitatud kaebusi kõrvaldas valitsus viimaks piirangud valitsusürituste kajastamisele veebimeedias.

Hongkongis austatakse sõnavabadust, kuigi üha enam tõstatatakse küsimusi selle piiride kohta enesemääramise või iseseisvuse saavutamise üleskutsetega seotud tundlike küsimuste puhul. Aasta alguses kritiseerisid iseseisvusmeelsed erakonnad valitsust väljendusvabaduse põhimõtete rikkumise pärast, kui neil keelati panna üles oma stende Hiina kuukalendri uue aasta laadal. Ametivõimud väitsid, et Hongkongi sõltumatuse propageerimine võib üldsust ohustada. Mitmes Hongkongi ülikoolilinnakus välja pandud Hongkongi iseseisvusele üleskutsuvad loosungid ja plakatid keelati lõpuks enamikus linnakutes. 16. septembril esitasid kümne ülikooli juhid ühisavalduse, milles lükati tagasi Hongkongi iseseisvuspüüdlused ja mõisteti hukka väljendusvabaduse nn kuritarvitamine. 12 kõrgharidusasutuse üliõpilasliidud esitasid ühise vastuse, milles nad kaitsesid oma vabadust käsitleda linnakutes iseseisvuse

teemat. Valitsus lükkas tagasi väited, et ta oli survestanud ülikoole ühisavaldust tegema, ja lisas, et iseseisvuse propageerimist ei lubata.

Hongkongis esineb siiani mitmesuguseid sotsiaal-majanduslikke probleeme ja **ebavõrdsust**: Gini koefitsient jõudis rekordilise 0,539-ni³ ja seega on Hongkong üks maailma kõige ebavõrdsematest linnadest. Lõhe suureneb, kusjuures rikkaimad 10 % majapidamistest teenivad 44 korda rohkem kui vaesemad 10 %. Vaesuse leevendamine ja ebasoodsas olukorras olevate inimeste toetamine on valitsuse päevakorras tähtsal kohal.

Hongkongis puudub siiani igakülgne **diskrimineerimisvastane** seadus. Märtsis esitas võrdsete võimaluste komisjon koos 75 suurettevõtte, Hiina Ülikooli ja Hongkongi advokatuuriga ühisavalduse, milles ta kutsus valitsust üles võtma vastu õigusakti seksuaalse sättumuse, sooidentiteedi ja intersoolisuse alusel diskrimineerimise vastu. Valitsus ei ole sellele avaldusele vastanud.

Valitsus esitas apellatsiooni kahes samasoolisi elukaaslasi käsitlevas pretsedenti loovas kohtuasjas. Kui kõrgem apellatsioonikohus toetab varasemaid kohtuotsuseid, siis võib see viia igakülgse diskrimineerimisvastase seaduse vastuvõtmiseni, mis hõlmaks ka diskrimineerimist seksuaalse sättumuse alusel.

Välismaalastest koduabilistel, keda on umbes 320 000, puudub jätkuvalt piisav töö- ja sotsiaalne kaitse. Erilist muret põhjustavad kaks kehtivat välismaalastest koduabilisi käsitlevat sätet, nimelt nõue, et nad peavad elama töandja juures, ja kahe nädala nõue, mille alusel koduabiline peab leidma kahe nädala jooksul pärast töölepingu lõppemist uue töö või ta saadetakse Hongkongist välja. Valitsus on võtnud meetmeid, et võidelda võlaorjuse ja tööjõudu vahendavate asutuste poolse seisundi kuritarvitamiste vastu, aga on vaja kindlmaid meetmeid.

3. oktoobril hakkas kõrgem kohus menetlema kaebust välismaalasest koduabiliste töandja juures elamise nõude vastu. Kui see nõue tunnistatakse kehtetuks, siis oleks see positiivne samm välismaalastest koduabiliste õiguste parandamise suunas: inimõigusrühmitused on korduvalt mõistnud hukka nende sobimatud elamistingimused ja kutsunud ametivõime dekriminaliseerima mujal kui töandja juures elamist.

Inimkaubandus on siiani probleem, eelkõige ühtse õigus- ja poliitikaraamistiku puudumise tõttu. Erihalduspiirkonna valitsus on moodustanud selle küsimuse lahendamiseks töökonna ning teeb koostööd ELi ja muude rahvusvahelise kogukonna liikmetega. Hongkong on suurendanud oma koostööd Mandri-Hiinaga, sealhulgas viinud ellu ühisoperatsioone. ELi ja Hongkongi julgeolekubüroo korraldas juulis eduka seminari inimkaubanduse teemal ja on valmis jätkama koostööd.

Korruptsioonivastane süsteem oli jätkuvalt aktiivne ja kindel. Hongkongis on väga kõrgetasemelised läbipaistvuse ja korruptsioonivastaste meetmete standardid. Ametiasutused

³ Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse sõnul on Gini koefitsient mõnevõrra väiksem (0,473), kui võetakse arvesse maksustamise ja sotsiaaltoetuste mõju.

ning poliitilised ja ärijuhid tunnistavad, et läbipaistvus (sealhulgas Mandri-Hiina ettevõtete puhul) on oluline Hongkongi püsimiseks eesrindliku rahvusvahelise ärikeskusena.

Hongkongi suhted Mandri-Hiinaga

Teatav osa Hongkongi kogukonnast on mures Hongkongi kõrge autonoomiaseme järkjärgulise kadumise pärast Hiina Rahvavabariigis ning põhimõttel „üks riik, kaks süsteemi“ rajanevate Hongkongi väärtuste ja elulaadi järgimise nõrgenemise pärast.

Kui president Xi Jinping külastas Hongkongi üleandmise 20. aastapäeva puhul, kinnitas ta, et keskvalitsus on pühendunud põhimõttele „üks riik, kaks süsteemi“. Ta rõhutas ka, et riikliku julgeoleku ja suveräänsuse ohustamine ning keskvalitsuse võimu kahtluse alla seadmine on punane joon, mida ei tohi ületada. Pärast Xi Jinpingi külaskäiku ja tema aruannet 19. parteikongressil, on mitme Pekingi tippametniku kõnedest ja märkustest ilmnenu, et Hongkongi põhiseaduse uue tõlgenduse kohaselt kuulub Hongkong täielikult Mandri-Hiina jurisdiktsiooni.

Novembris otsustas rahvakongressi alaline komitee hääletuse tulemusena kaasata riigihümni seaduse Hongkongi põhiseaduse III lisasse, milles on loetletud Hiina Rahvavabariigi seadused, mida kohaldatakse ka Hongkongis. Hongkongi erihalduspiirkonna valitsuse sõnul kohaldatakse riigihümni seadust erihalduspiirkonnas sobilike kohalike õigusaktide abil. Hongkongis ei saa kohaldada teatavaid Mandri-Hiina õigusaktides sätestatud karistusi, kuna nende piirkondade kriminaalõiguses on märkimisväärseid erinevusi. Ei eeldata tagasiulatuvat kohaldamist.

2017. aastal tekitasid põhimõtte „üks riik, kaks süsteemi“ rakendamise küsimuses muret veel kaks sündmust: Pekingi otsus keelata ELi kodanikule pääs Hongkongi ja rahvakongressi alalise komitee 27. detsembri otsus, millega kiideti heaks ühispaiknemisleping, osutamata nõuetekohaselt Hongkongi põhiseadusele.

Detsembris allkirjastasid Hongkong ja Mandri-Hiina lepingu, et luua süsteem, mille abil on võimalik kiiremini teavitada juhtumitest, kui ühe piirkonna elanikud peetakse teises piirkonnas kurjategijatena kinni. Mõlemad pooled võtsid kohustuse teavitada üksteist seitsme tööpäeva jooksul (mõnevõrra pikema aja jooksul, kui tegemist on keerukamate juhtumitega), kui isik peetakse kinni väiksema kuriteo toimepanemise tõttu. See leping, mille sõlmimise ajendiks oli viie raamatumüüja kadumine, tagab suurema läbipaistvuse.

Samuti detsembris valis 1989 liikmest (kellest ligikaudu 300 kuulusid demokraatlikku leeri) koosnev valimiskomisjon 36 Hongkongi rahvakongressi esindajat. Valimiskampaania oli vastuoluline. Uute eeskirjade kohaselt, mille rahvakongress võttis vastu märtsis, pidid Hongkongi kandidaadid allkirjastama deklaratsiooni, et nad järgivad Hiina Rahvavabariigi põhiseadust ja Hongkongi põhiseadust ning põhimõtet „üks riik, kaks süsteemi“, vannuvad truudust Hiina Rahvavabariigile ja Hongkongi erihalduspiirkonnale ning ei võta valimistega seoses rahalist abi üheltpki välisriigilt. Neil kaalutlustel tunnistati kehtetuks kümne nn lokalistliku ja demokraatliku leeri kandidaadi taotlused. Lõpuks kandideeris 36 kohale 49 inimest, kelle hulgast valiti 11 esmakordset rahvaesindajat.

Majandussuundumused

Hongkong on jätkuvalt edukas Aasia rahvusvahelise finants- ja kaubanduskeskusena ning on juhtival kohal mitmes ülemaailmse majanduse konkurentsivõime uuringus. Valitsus ja äriühingud tunnevad siiski muret selle pärast, milline on Hongkongi pikaajaline konkurentsivõime võrreldes piirkondlike konkurentidega. 2017. aastal korraldas valitsus mitu algatust, et kujundada Hongkongi majanduslikku tulevikku, proovides ergutada arengut (eelkõige uuendustegevuse ja tehnoloogia valdkonnas) ning kasutada ära Hongkongi rolli Hiina algatuses „One Belt, One Road“.

Jätkusuutlik majanduskasv 2017. aastal

Tänu välise majanduskeskkonna pidevale paranemisele tekkis Hongkongis majanduskasv, madal inflatsioon ja täielik tööhõive. SKP reaalkasv oli 2017. aastal 3,8 %, ⁴ mis on peaaegu kaks korda suurem kui 2 % kasv 2016. aastal. Majanduskasvu aluseks oli suur kaupade ja teenuste eksport, tarbimine ning suured investeerimiskulutused. Siseturg toimus hästi, mida toetasid soodsad teenistustingimused ja positiivsem äriühingute olustik. Aasta töötuse määr oli 3,1 %. Inflatsioonisurve oli 2017. aastal tagasihoidlik ehk 1,7 %.

Tänu suurele likviidsusele, positiivsele turuväljavaatele ja ettevõtete suurele kasumile olid Hang Seng'i indeksi tulemused 2017. aastal teistest Aasia indeksitest paremad. See tõusis eelmise aastaga võrreldes rohkem kui 35 % ja sulgus 29. detsembril 2017 29 919 juures. Esmaste avalike pakkumiste valdkonnas saavutatud tulemused olid head, kuigi keskmine tehingu suurus oli 2016. aastaga võrreldes väiksem. Samas kaotas Hongkong oma positsiooni suurima ülemaailmse esmaste avalike pakkumiste turuna, langes 2017. aastal kogutud vahendite poolest kolmandale kohale New Yorgi ja Shanghai järel. Madalam koht võib olla osaliselt põhjustatud sellest, et ei noteeritud ülisuuri ettevõtteid ja Hiina tehnoloogiaettevõtteid, mis suurendas eelistust USA börsil noteerimise vastu. Esmaste avalike pakkumiste tulemusena saadud vahendid langesid 2017. aastal 128,5 miljardile Hongkongi dollarile, s.o 34,2 % võrra ⁵. Ligikaudu 50 % börsil noteeritud äriühingutest olid Mandri-Hiina ettevõtted.

Võttes arvesse konkurentsivõimet, mis avaldub Hongkongile uue majanduse ettevõtete oma börsile meelitamisel, teatas Hongkongi börs 15. detsembril 2017, et ta laiendab oma noteerimiskorda, nii et see hõlmaks tekkivatest ja uuenduslikest sektoritest emiteerijaid, kelle struktuur põhineb kaalutud hääleõigusel (nn erineva hääleõigusega aktsiate struktuur), ⁶ ning

⁴ Allikas: kui ei ole märgitud teisiti, pärinevad kõik makromajanduslikud andmed Hongkongi statistika- ja rahvaloendusametist.

⁵ Allikas: Hong Kong Exchange and Clearing Ltd..

⁶ Erineva hääleõigusega aktsiate struktuur annab ühele aktsionäride rühmale teisest rühmast suurema hääleõiguse. See on populaarne tehnoloogiaettevõtete puhul, aga äriühingu üldjuhtimise sidusrühmade hulgas on suhtumine sellesse jätkuvalt vastuoluline.

veel mitte tulu teenivaid emiteerijaid biotehnoloogia valdkonnast. Väärtpaberi- ja futuurikomisjoni seisukohamuutus lõpetas pikaajalise vastuolu, mis tekkis, kuna reguleerimisasutus lükkas tagasi erihäälõiguse ettepaneku, kui Alibaba Group Holding Ltd noteeriti New Yorgi börsil 2014. aastal.

Hongkongi finantsvaldkonda reguleerivad asutused on teinud mitu algatust, mille eesmärk on edendada finantstehnoloogia arengut. Hongkongi valitsus ja reguleerivad asutused on allkirjastanud koostöölepingud vastaspooltega finantstehnoloogia keskustest, sealhulgas Ühendkuningriigist ja Singapurist, et edendada finantsinnovatsiooni.

Ühendatud võlakirjade kava („Bond Connect“) algatamine (2017. aasta juulis) tugevdab finantsalaseid seoseid Hongkongi ja Mandri-Hiina vahel. See järgib sama mudelit kui 2014. aastal algatatud Shanghai ja Hongkongi ühendatud börsi („Stock Connect“) ja 2016. aastal algatatud Shenzheni ja Hongkongi ühendatud börsi („Stock Connect“) kava. Algse etapi vältel toimub kauplemine ainult ühesuunaliselt Hongkongist Mandri-Hiinasse. Koos 2015. aastal kasutusele võetud fondide vastastikuse tunnustamise kavaga on Hongkong loonud mitu kanalit, mis ühendavad selle kapitaliturgusid Hiinaga, ning tal on jätkuvalt olnud teedrajav roll Hiina kapitaliturgude liberaliseerimisel.

2017. aastal tegi valitsusjuht Carrie Lam oma poliitilises avalduses ettepaneku, et teadus- ja arendustegevusele tehtavad kulutused võiks järgmise viie aasta jooksul kahekordistada, viies need 0,73 %-lt SKPst 1,5 %-le SKPst, ning kirjeldas mitmeid meetmeid arengu edendamiseks. 2017. aastal loodi tehnoloogia idufirmade toetamiseks 2 miljardi Hongkongi dollari suuruse eelarvega innovatsiooni ja tehnoloogia riskikapitalifond. Varem, kõnealuse aasta jaanuaris, allkirjastasid Hongkongi ja Shenzheni omavalitsused lepingu, mille kohaselt luuakse kahe linna piiril Lok Ma Chaus ühiselt innovatsiooni- ja tehnoloogiapark. Kaks poolt lootsid täiendada üksteist tehnoloogia arengu valdkonnas, et võistelda muude ülemaailmsete tehnoloogiakeskustega.

Hiina algatus „One Belt, One Road“ oli oluline element Hongkongi erihalduspiirkonna poliitikakujundamises. Hongkongi valitsus rõhutas vajadust kasutada sellest algatusest ja Guangdongi – Hongkongi – Macau lahe piirkonna (lahe suurpiirkonna) arendamisest tekkivaid võimalusi. Sõnastatud eesmärk oli, et Hongkongi erihalduspiirkonnast saaks algatuse „One Belt, One Road“ jaoks äriteenuste, rahastamis- ja varahalduskeskus ning linn peaks muutuma Aasia Infrastruktuuri Investeerimispanga (edaspidi „AIIB“) vaidluste lahendamise ja vahekohtukeskuseks. 2017. aasta juunis õnnestus Hongkongil liituda AIIBga mitteriikliku liikmena Hiina egiidi all.

Detsembris allkirjastasid Hongkongi ametiasutused ja riiklik arengu- ja reformikomisjon kokkuleppe soodustada Hongkongi osalemist Hiina algatuses „One Belt, One Road“. Kokkuleppe sisaldab erimeetmeid, mis keskenduvad kuuele põhivaldkonnale:

- i) finantsküsimumused ja investeerimine,
- ii) taristu ja mereteenused,
- iii) majanduse ja kaubanduse hõlbustamine,

- iv) inimestevahelised suhted,
- v) lahe suurpiirkonna areng ning
- vi) projektliidesed ja vaidluste lahendamise teenused.

Erasektori osalemine algatuse „One Belt, One Road“ projektides suureneb, kusjuures äriühingute huvi piirdub peamiselt ASEANi riikide piirkonnaga. Hiina arengupank emiteeris esimese algatuse „One Belt, One Road“ võlakirja Hongkongis detsembris.

Kooskõlas tehtud jõupingutustega, mille eesmärk on tugevdada rahapesuvastast ja terrorismi rahastamise vastase võitluse korda, esitas valitsus 2017. aasta (finantsasutuste) rahapesuvastase ja terrorismi rahastamise vastase seaduse (muutmise) eelnõu ja 2017. aasta äriühingute seaduse (muutmise) eelnõu. Neist esimese eesmärk oli kohaldada kohustuslikke kliendi suhtes rakendatavaid hoolsusmeetmeid ja registreerimise nõudeid määratud finantssektoriväliste ettevõtete ja spetsialistide suhtes, kui nad teevad konkreetseid tehinguid. Teise eelnõu eesmärk olid nõuda, et Hongkongis asutatud äriühingud säilitaksid tegelikult kasusaavaid omanikke käsitlevaid andmeid, pidades asutust märkimisväärselt kontrollivate isikute registrit. Kui õiguskaitseametnikud esitavad vastava taotluse, siis tuleks lasta neil seda registrit kontrollida.

Mõlema eelnõu lõppeesmärk oli ajakohastada Hongkongi regulatiivset korda kooskõlas rahapesuvastase töökonna teatavaks tehtud rahvusvaheliste nõuetega. Konsultatsiooni käigus esitatud teabe tulemusena otsustas valitsus siiski lubada juurdepääsu tegelikult kasusaavaid omanikke käsitlevale teabele ainult pädevatele ametiasutustele ja mitte teha seda teavet avalikult kättesaadavaks. On oluline, et avalikustamise nõuded kehtiksid ainult Hongkongis asutatud eraettevõtete suhtes ja mitte Hongkongi-väliste registreeritud äriühingute ega Hongkongi börsil noteeritud äriühingute suhtes. Seadusandlik kogu võttis need kaks eelnõu vastu 24. jaanuaril 2018.

Kaubanduspoliitika

Väliskaubanduse valdkonnas on Hongkong seadnud eesmärgiks vabakaubanduse ja investeerimislepingud, keskendudes kaubandusele ja investeerimissuhetele Mandri-Hiina algatuse „One Belt, One Road“ raames. 2017. aastal allkirjastas ja sõlmis Hongkong mitu kahepoolset lepingut ja algatas läbirääkimisi uute partneritega lisaks Uus-Meremaa, Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni ja Tšiiliga juba sõlmitud kehtivatele vabakaubanduslepingutele. Jätkusid läbirääkimised Gruusia ja Maldividega. Mais alustas Hongkong Austraaliaga läbirääkimisi vabakaubanduslepingu üle. Novembris allkirjastati ASEANi riikide tippkohtumise raames vabakaubandusleping ja sellega seotud investeerimisleping ASEANi riikidega. Sõlmiti investeringute edendamise ja kaitse lepingud Araabia Ühendemiraatide, Bahreini, Mehhiko ja Myanmariga ning peeti läbirääkimisi Iraani ja Venemaaga. Hongkong jäi aktiivseks WTO liikmeks ja mitmepoolsuse kindlaks toetajaks.

Piirkondliku koostöö valdkonnas allkirjastati 2017. aasta juunis kaks uut lepingut: investeerimisleping ning majandus- ja tehnilise koostöö leping Hongkongi ja Mandri-Hiina

vahelise tihedama majanduspartnerluse kokkuleppe raames. Need lepingud annavad Hongkongi ettevõtetele kõige soodsamad Mandri-Hiinasse (nii teenuste kui ka teenustevälistes sektorites) investeerimise võimalused ning sillutavad Hongkongile teed suuremal määral Hiina algatuses „One Belt, One Road“ osalemiseks. Lisaks sellele allkirjastati oktoobris Macauga tihedama majanduspartnerluse leping. Hongkong ja Macau on sõlminud Mandri-Hiinaga eraldi tihedama majanduspartnerluse kokkulepped. Need kolm valitsust on otsustanud täiendada oma tihedama majanduspartnerluse kokkuleppeid, et luua uus ja ühine platvorm, mille abil edendatakse kaubanduse ja investeeringute täiendavat liberaliseerimist ja soodustamist lahe suurpiirkonnas.

Kinnisvaraturg ja eluasemed

Tänu madalatele intressimääradele, ülemäärasele likviidsusele ja investorite suurele nõudlusele jõudis kinnisvaraturg 2017. aastal rekordtasemele. Eelkõige tõusid eraomandis elamukinnisvara hinnad 2016. aastaga võrreldes 16,7 %, ⁷ mille tulemusena sai Hongkongist maailma kõige kallim eluasemeturg. See on koduostjatele maailma kõige vähem taskukohane linnakeskus. Uutes hoonetes asuvad korterid on muutunud keskmiselt üha väiksemaks, et teha neid uutele koduostjatele taskukohasemaks. Kuna kinnisvaraobjektide hinnad ja üür olid erasektoris jätkuvalt kõrged, suurenes veelgi enam nõudlus sotsiaalkorterite järele.

Hongkongi ametiasutused on teinud palju tööd, et suurendada pakkumist ja hallata nõudlust, aga need jõupingutused ei ole siiani olukorda märkimisväärselt parandanud. Jäid kehtima eelmistel aastatel rakendatud nõudluspõhised meetmed (näiteks hüpoteeklaenu nõuete rangemaks muutmine ja 15 % registreerimise topeltmaksu kehtestamine neile, kes pole esmakordsed ostjad). Võeti kasutusele eri liiki sotsiaalmajutuse kavad või neid arendati edasi ja kiirendati projektiarendusi. Pikaajalise majutuse pakkumise eesmärgi saavutamine on valitsusele siiski jätkuvalt väga suur probleem, võttes arvesse maa vähesust. Selleks et saavutada kogukonnas suurem üksmeel, nimetas valitsusjuht 2017. aasta septembris ametisse 30 liikmest koosneva töökonna. Maapakkumise töökond suhtleb 2018. aastal avalikkusega, et vaadata läbi sellised mitmesugused vastuolulised variandid nagu maa kasutuselevõtt, kiirem linnapiirkondade uuendamine ja kaitsealade staatuses parkide kasutamine.

Riigi rahanduse juhtimine, vaesus ja lõhe sissetulekutes

Hongkongi valitsus on kogunud alates 1997. aastast suure eelarvereservi. Finantsminister Paul Chan esitles 2017. aasta veebruaris tugevat Hongkongi erihalduspiirkonna eelarveaasta aruannet, mille kohaselt oli aastate 2016–2017 eelarveülejääk 3,7 % SKPst ja hinnanguline reserv aastateks 2017–2018 37 % SKPst. Lisaks mitmesugustele ühekordsetele soodustavatele meetmetele kasutati eelarveülejääki, et teha suuremaid kulutusi eakate eest hoolitsemiseks ja uuendustegevuse arendamiseks. Valitsusjuht Carrie Lam andis lubaduse suurendada kulutusi mitmes poliitikavaldkonnas, kuna eelarvereserv oli suurem kui 1 miljard Hongkongi dollarit.

⁷ Allikas: „Hong Kong Property Review“ („Hongkongi kinnisvaraülevaade“) – igakuine lisa, Hongkongi erihalduspiirkonna reitingute ja väärtuse hindamise osakond.

Soodne eelarvepositsioon võimaldas valitsusel ka vähendada ettevõtete maksukoormust. Lisaks muudele meetmetele tegi valitsusjuht ettepaneku vähendada äriühingu tulumaksu poole võrra 8,25 %-le kasumina teenitud esimese 2 miljoni Hongkongi dollari puhul.

Hoolimata kindlast majanduskasvust ja täis riigikassast, suurenes vaesus ja erinevused sissetulekus, suures osas kiiremini vananeva elanikkonna tõttu. Viimane valitsuse uuring⁸ näitas, et 1,35 miljonit linna 7,35 miljonist elanikust elasid allpool vaesuspiiri. Vaesuse määr suurenes 0,2 protsendipunkti võrra ja jõudis 2016. aastal rekordtasemele 19,9 %. Valitsus andis lubaduse rakendada sobilikke maksustamise ja sotsiaalhoolekande poliitikameetmeid, et anda erinevatele ühiskonnakihtidele võimalus jagada majandusarengust ja valitsuse vahenditest saadavat kasu.

Keskkonnakaitsepoliitika

2017. aastal jõudis keskkonnakaitse poliitilises tegevuskavas tähtsamale kohale. Loodi ja algatati mitu algatust ning seadusandlikku menetlust. Hongkong lubas edendada vähem CO₂-heiteid tekitavat majandust ja saada Hiina kõige keskkonnahoidlikumaks piirkonnaks. Jaanuaris avaldas Hongkong kliimameetmete kava 2030+ vastusena Pariisi kliimakokkuleppele. Aruandes on märgitud Hongkongi uus absoluutesmärk vähendada süsinikdioksiidi heiteid 2030. aastaks 2005. aastaga võrreldes 26 % asemel 36 % võrra ning konkreetsed kavad selle eesmärgi saavutamiseks. Selleks et vähendada ja paremini hallata asulajäätmeid, avaldati märtsis üksikasjalik ettepanek tahkete olmejäätmete maksustamise kava kohta, mis võetakse kasutusele 2019. aastal.

Detsembris sai töökorda tipptasemel elektri- ja elektroonikaseadmete romude töötlemise rajatis. See rajatis, mille ehitas ja mida käitab Euroopa jäätmehooldusettevõtte (ühisettevõttena koos kohaliku teenuseosutajaga) on esimene selline rajatis Hongkongis. Hongkong algatas ka kolmeastmelise kava, et lõpetada elevandiluu kaubandus 2021. aastaks. Valitsus esitas asjakohase eelnõu seadusandlikule kogule ülevaatamiseks 2017. aasta juunis (ja eelnõu võeti vastu 2018. aasta jaanuaris).

ELi ja Hongkongi kahepoolsed suhted ja koostöö 2017. aastal

Euroopa Liit ja Hongkong on olulised kaubandus- ja investeerimispartnerid. Nad süvendasid omavahelisi suhteid ka 2017. aastal.

Euroopa Liit on Hiina järel Hongkongi suuruselt teine kaubanduspartner ja üks selle peamisi välisinvestoreid. Arvestades, et Hongkongis asub rohkem kui 2 100 ELi ettevõtet, on EL jätkuvalt linna suurim välisettevõtete lähtekoht. Hongkong on omakorda ELi tähtsuselt 14. kaubanduspartner kaupade valdkonnas ja üks ELi peamisi kaubanduspartnereid teenuste valdkonnas.

⁸ Allikas: „Hong Kong Poverty Situation Report 2016“ („Hongkongi 2016. aasta vaesusolukorra aruanne“), Hongkongi erihalduspiirkonna valitsus, november 2017

2017. aastal suurenes ELi kaubaeksport Hongkongi eelmise aastaga võrreldes 5 % 36,8 miljardi euroni ja Hongkongist imporditi kaupa 11,2 miljardi euro väärtuses, mille tulemusena tekkis ELi jaoks selle suuruselt neljas väliskaubanduse ülejääk 25,6 miljardit eurot. ELi kaubaeksporti Hongkongi suurendab suur nõudlus masinate ja seadmete, juveeltoodete, riiete, luksuskaupade, toidu, veini ja autode järele.

ELi ja Hongkongi kahepoolne kaubandus teenuste valdkonnas jäi stabiilseks. Kahepoolse teenustekaubanduse maht oli 2016. aastal (viimane aasta, mille kohta on andmed olemas) 22,3 miljardit eurot. ELi teenuste import Hongkongist jõudis 11,4 miljardi euroni ja eksport Hongkongi jõudis 10,9 miljardi euroni, mille tulemusena tekkis ELil puudujääk 461 miljonit eurot.

ELi ja Hongkongi kahepoolsed investeerimisvood on märkimisväärsed. Hongkong on üks ELi peamistest otseinvesteeringute sihtkohtadest. Kui arvata välja *offshore*-rahanduskeskused, siis on EL Mandri-Hiina järel Hongkongi suuruselt teine välisinvestor, panustades 2016. aastal (viimane aasta, mille kohta on andmed olemas) 9,7 % summaarsest välismaiste otseinvesteeringute mahust. Märkimisväärne osa ELi investeeringutest Hiinasse tehakse läbi Hongkongi. Selle peamised põhjused on kvaliteetsete teenuseosutajate olemasolu ja õigusriigi põhimõtte järgimine. Hongkong on omakorda Jaapani järel ELi oluliselt teine Aasiast pärast otseinvestor, osaliselt kuna märkimisväärne osa Hiina välisinvesteeringutest Euroopasse tehakse läbi Hongkongi. 2017. aastal pidasid EL ja Hongkong mitteametlikke kõnelusi (märtsis ja novembris), et uurida investeerimislepingu teemal läbirääkimiste alustamise võimalust.

16. novembril toimus Hongkongis ELi ja Hongkongi iga-aastase struktureeritud dialoogi 11. kohtumine⁹. Pooled arutasid laia teemaderingi ja määrasid kindlaks edasised koostöövaldkonnad, eelkõige intellektuaalomandi kaitse, tolliküsimused, keskkond (jäätmekäitlus ja looduslike liikidega kaubitsemine) ning konkurentsipoliitika. Pooled vahetasid seisukohti regulatiivküsimuste, sh ühistranspordi väikebusside ja riigihangete kohta, ning leppisid kokku töö jätkamises partneri probleemide ja prioriteetide paremaks mõistmiseks. Esimest korda toimus struktureeritud dialoogi raames eksperdikohtumine finantsteenuste valdkonnas. Mõlemad pooled viisid üksteist kurssi sektoris toimunud viimaste sündmustega ja käsitlesid viise, kuidas suurendada finantsvaldkonna reguleerimise kontekstis tehtavat koostööd, eelkõige samaväärsuse hindamise protsesside ja fondide vastastikuse tunnustamise puhul.

Tollikoostöö valdkonnas hindavad EL ja Hongkong praegu oma vastavate volitatud ettevõtjate kavade ühilduvust, et võimaluse korral sõlmida vastastikuse tunnustamise leping. EL on võtnud endale kohustuse jätkata Hongkongiga 2018. aastal volitatud ettevõtjate vastastikuse tunnustamise protsessi.

⁹ https://eeas.europa.eu/delegations/benin/35762/joint-press-statement-structured-dialogue-meeting-between-hksarg-and-european-union-explores_en

Hongkongi teadusuuringute stipendiumide nõukogu (mis loodi 2015. aastal, et edendada koostööd ELi raamprogrammi „Horisont 2020“ alusel) kaerahastamise mehhanism andis jätkuvalt tulemusi. Kava toomis selle rakendamise esimesel aastal hästi ja aastateks 2016–2017 mõeldud vahendid eraldati täies mahus.

Oma üleilmse õiglase maksustamise tegevuskava osana avaldas EL 5. detsembril koostööd mittetegevate maksujurisdiktsioonide loetelu (edaspidi „loetelu“). Hongkongi ei ole sellesse loetellu kantud tänu selle viimase aja poliitikale ja seadusandlikele ettepanekutele ning võetud kohustusele tegeleda ELi kindlaks tehtud probleemidega sõelumisprotsessi käigus, eelkõige läbipaistvuse ja õiglase maksustamise kriteeriumide alusel. Seetõttu käsitati Hongkongi koostööd tegeva jurisdiktsioonina, kui ta täidab oma kohustused edukalt 2018. aasta lõpuks. EL teeb nende kohustuste tulemusliku rakendamise järelevalvet ja jätkab konstruktiivset dialoogi Hongkongi ametiasutustega.

ELi ärihuve Hongkongis esindab Euroopa Kaubanduskoda. Euroopa Kaubanduskojal on viis sektoripõhist (autotööstus, intellektuaalomand, energeetika ja keskkond, finantsteenused ning teave, kommunikatsioon ja tehnoloogia) ärinõukogu. Ta teeb tihedat koostööd ELi esindusega Hongkongis ja Macaus, et hõlbustada dialoogi valitsusega. 2017. aastal tegutses Euroopa Kaubanduskoda ELi äriühingonna tugevama ja paremini koordineeritud esindatuse nimel, tehes valitsusele märkimisväärset koguses avaldusi, milles toodi esile Euroopa ettevõtete huvid, prioriteedid ja soovitused, ning korraldades mitu valdkondlikku ümarlauda valitsuse esindajatega, et suurendada suhtlust äriühingondade ja valitsuse vahel.

ELi ja liikmesriikide diplomaatilised esindused Hongkongis jätkasid ühist tööd ELi tuntuse parandamiseks Hongkongis. Selleks korraldas ELi esindus Hongkongis rea kohtumisi ELi esinduste juhtide, Hongkongi valitsuse, seadusandliku kogu ja kohtuasutuste kõrgemate ametnike ning muude juhtivate isikutega, sh äriühingonnast. EL ja Hongkong tegid ka koostööd inimestevaheliste kontaktide suurendamiseks eelkõige akadeemilise koostöö, üliõpilaste liikuvuse, kultuuri ja loomemajanduse valdkonnas.

ELi diplomaatilised esindused ja kultuuriinstituudid tegid koostööd kohalike partneritega mitmesuguse inimestevahelise tegevuse alal. Näiteks korraldati ELi filmifestival koos avakontserdiga, avati esimene ELi stend Hongkongi raamatumessil, korraldati ELi keeltepäev, kolmas ELi-teemalise lühianimafilmi konkurss kohalikes koolides, randade puhastamise üritus ja mitu inimõigusteteemalist seminari. EL loodab jätkata eelkirjeldatule toetudes tööd valitsuse, kodanikuühiskonna ja ettevõtjatega teabevahetuse edendamiseks õiguste ja vabaduste valdkonnas.

2017. aastal külastas Hongkongi mitu ELi institutsioonide kõrget ametnikku. Suursündmus oli detsembris toimunud Euroopa Komisjoni asepresidendi Valdis Dombrovskise külaskäik, mille raames ta kohtus valitsusjuhi, finantsministri ja finantsteenuste ministriga ning külastas Hongkongi rahandusametit. Euroopa Parlamendi liikmed külastasid Hongkongi 2017. aastal

kaks korda. 13. detsembril võttis Euroopa Parlament vastu Hongkongi käsitleva soovituse,¹⁰ milles esitati ülevaade üleandmisele järgnenud 20 aasta jooksul toimunud sündmustest.

¹⁰ <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P8-TA-2017-0495&language=ET&ring=A8-2017-0382>